

Izvešće o matičnoj djelatnosti Arheološkog muzeja

Voditeljica matične djelatnosti: dr. sc. Jacqueline Balen, viši kustos

Rad matičnog muzeja tijekom 2013. bio je usmjeren na nekoliko djelatnosti:

1. Projekt usklađivanja djelatnosti konzervatorsko-restauratorskih radionica sa suvremenim europskim standardima. Projekt vodi muzejski restaurator Damir Doračić.
2. Pružanje stručne pomoći na zahtjev pojedinih muzeja u vezi s arheološkim iskopavanjem, dokumentiranjem, izlaganjem arheološke građe (svi djelatnici Muzeja). Pružani su i pravni savjeti (Mladen Kršnjavi, tajnik Muzeja).
3. Organizacija zajedničke izložbe matičnih arheoloških muzeja 1. i 2. razine (koordinator Željko Demo).

U sklopu matičnosti tijekom 2013. godine u Gradskom muzeju Varaždin izvršen je pregled dijela ostave rimskog novca iz Petrijanca s ciljem utvrđivanja stanja očuvanosti, te u skladu s time prikladnih uvjeta čuvanja. Vizualnim pregledom ustanovljeno je da je novac uglavnom u stabilnom stanju bez vidljivih tragova aktivne kloridne korozije, no ne može se sasvim isključiti prisutnost kloridnih soli u pojedinim primjercima novca, te je preporučeno čuvanje cijele ostave u prostoru s relativnom vlažnosti zraka od maksimalno 36% uz obavezan redoviti monitoring.

Tijekom 2013. godine također je restaurirana građa iz pojedinih muzeja koji nemaju mogućnosti kvalitetno konzervirati i restaurirati arheološku građu i to kako slijedi:

1. Gradski muzej Vukovar (37 predmeta i 60 oslikanih ulomaka keramike)
2. Muzej Slavonije Osijek (6 predmeta)
3. Hrvatski povijesni muzej (1 predmet)
4. Muzej za umjetnost i obrt (2 predmeta)
5. Gradski muzej Požega (1 predmet)
6. Gradski muzej Sisak (1 predmet)
7. Dubrovački muzeji (194 predmeta)

Radi se o predmetima razne namjene poput manjih i većih posuda, novca, medalja i sl. izrađenim od metala, keramike i stakla.

Pored navedenog, djelatnici konzervatorsko-restauratorskog odjela su u više navrata pružali stručnu pomoć u vidu savjeta raznim institucijama koje se bave zaštitom arheološke baštine kao što su

Arheološki muzej Zadar, Muzej Slavonije Osijek, Gradski muzej Vinkovci, Hrvatski restauratorski zavod, Hrvatski povijesni muzej te Gradski muzej Vukovar.

Za potrebe stalnog postava Gradskog muzeja Vukovar stručni djelatnici Pretpovijesnog, Antičkog i Srednjovjekovnog odjela pomagali su pri odabiru građe i pisanju legendi za stalni postav u GMV.

U sklopu matične djelatnosti u 2013. intenzivno se radilo na pripremi i organizaciji izložbi „Zlato i srebro srednjeg vijeka“ koje bi se trebale održati u 2014. godini. Vodeće arheološke institucije, matični muzeji prve i druge razine u Zagrebu, Zadru, Splitu, Osijeku i Puli, predvođeni Arheološkim muzejem u Zagrebu, planiraju za 2014. godinu pripremiti zajedničku izložbu svojih najznačajnijih eksponata nastalih u vremenu od prije 500. godine do oko 1500. godine po Kr. Izlaganjem bi bilo obuhvaćeno 50 najznačajnijih pojedinačnih predmeta, grobnih i skupnih nalaza iz zbirki matičnih muzeja. Izložbe bi bile pripremljene prema istovjetnom konceptu bile bi otvorene u svakom od matičnih muzeja istoga dana, u isto ili približno isto vrijeme, te pod istim visokim pokroviteljstvom (državnim i lokalnim), dok bi katalogi izložbi i drugi izložbeni materijal imali biti oblikovani prema istovjetnom konceptu i u cijelosti stručno i znanstveno usuglašeni. Ne bez razloga, jer svih pet izložbi bi mogle, kao zasebne izložbene atrakcije, biti razmijenjene i proputovati glavna arheološka središta Republike Hrvatske ili bi, želimo li tako, mogle biti objedinjene u jedinstvenu cjelinu i predstavljene u Republici Hrvatskoj, ali i u nizu nama prijateljskih zemlja Europske unije. Gostovanja u inozemstvu mogu se planirati u drugoj polovini 2015. godini ili kasnije.

Jacqueline Balen, ravnateljica

Izvešće o matičnoj djelatnosti Konzervatorsko-restauratorskog odjela 2010.-2013.

Temeljem *Pravilnika o načinu i mjerilima za povezivanje u sustav muzeja Republike Hrvatske* članak 7., Arheološki muzej u Zagrebu kao matični muzej 1. razine za arheološke muzeje, dužan je provesti redoviti godišnji stručni nadzor nad zaštitom arheološke muzejske građe u muzejima u čijim se čuvaonicama ili izložbenim prostorima čuva arheološka građa. Stoga je u periodu od 2010.-2013. proveden je nadzor djelatnosti radionica kao i zaštite arheološke građe u sljedećim muzejima:

1. Arheološki muzej Istre
2. Muzej grada Umaga

3. Creski muzej Cres
4. Lošinjski muzej Lošinj (Osor)
5. Pomorski i povijesni muzej H.P.
6. Gradski muzej Varaždin
7. Gradski muzej Vukovar
8. Gradski muzej Bjelovar
9. Arheološki muzej Osijek
10. Muzej Slavonije
11. Gradski muzej Vinkovci
12. Muzej Brodskog Posavlja
13. Gradski muzej Sisak
14. Muzej Moslavine Kutina
15. Arheološki muzej Zadar
16. Muzej antičkog stakla
17. Gradski muzej Drniš
18. Gradski muzej Šibenik
19. Arheološki muzej Split
20. Hrvatski pomorski muzej Split
21. Muzej grada Kaštela
22. Muzej grada Splita
23. Muzej hrvatskih arheoloških spomenika
24. Dubrovački muzeji-Arh.muzej
25. Hrvatski povijesni muzej
26. Muzej Međimurja

U sklopu nadzora provedena je i analiza uvjeta čuvanja građe u spomenutim ustanovama kao i analiza stanja u muzejskim radionicama, rezultati kojih su navedeni u godišnjim izvješćima o matičnoj djelatnosti Arheološkog muzeja u Zagrebu.

Tablica posjećenih muzeja s osnovnim podacima o zaštiti i obradi arheološke građe

Analiza uvjeta čuvanja građe u izložbenim prostorima

Većina od posjećenih muzeja u izložbenim prostorima nema sustavni monitoring mikroklimatskih uvjeta kao ni posebno zaštićene vitrine. Stanje arheološke građe u izložbenim prostorima je različito.

Naime, predmeti od stabilnijih materijala poput kamena, keramike i stakla su uglavnom u dobrom stanju, bez vidljivih znakova propadanja dok su na pojedinim metalnim, posebice željeznim te predmetima od nekih organskih materijala vidljivi tragovi oštećenja uzrokovani neprikladnim uvjetima izlaganja.

Analiza uvjeta čuvanja u depoima

Čuvanje građe u depoima je različito riješeno. Neki muzeji imaju samo privremeni prostor za čuvanje te bi svakako trebalo hitno pronaći rješenje za trajnu pohranu građe kako bi se izbjegla oštećenja uzrokovana čestom selidbom i promjenom mikroklimatskih uvjeta. Svojevrsan oblik monitoringa mikroklimatskih uvjeta postoji u većini posjećenih muzeja iako se u nekima ne provodi redovito zbog nedostatka termo-higrometara. U nekim muzejima termo-higrometri su zastarjeli te više ne pokazuju točne vrijednosti. Stanje građe u depoima je slično kao i u izložbenim prostorima tj. predmeti od stabilnijih materijala poput kamena, keramike i stakla su u relativno dobrom stanju, bez izrazitijih znakova propadanja dok su na pojedinim metalnim predmetima te predmetima od nekih organskih materijala vidljivi tragovi oštećenja uzrokovani oscilacijama temperature i relativne vlažnosti zraka. U većini posjećenih muzeja ne provodi se kontrola mikroklimatskih uvjeta, a u nekima gdje se ona provodi, isušivači zraka unatoč konstantnom radu ne uspijevaju spustiti vlagu na prihvatljive vrijednosti, te je potrebno nabaviti još nekoliko isušivača većeg kapaciteta. Dio arheološke građe uslijed nedostatnog ili neprikladnog prostora čuva se također u uredima pojedinih kustosa. Veliki iskorak u zaštiti građe napravio je Arheološki muzej u Zadru gdje su uspješno sanirani problemi s vlagom u depoima i uveden odličan sustav održavanja mikroklimatike u depoima s precizno podešivim vrijednostima relativne vlažnosti zraka i temperature što je svojevrsan presedan na našim prostorima i svakako treba služiti na primjer ostalim muzejima u Hrvatskoj.

Analiza stanja u radionicama

Uvjeti i stanje u radionicama u kojima se obrađuje arheološka građa je vrlo različito. Osim nekoliko muzeja koji raspolažu novim i kvalitetnim prostorima za obavljanje konzervatorsko-restauratorske djelatnosti, u svim ostalim muzejima radionički prostori su uglavnom neprikladni, bez dnevnog svjetla i potrebne ventilacije, te u derutnom stanju.

Kad su u pitanju opći muzeji s kompleksnom građom u kojima arheološke zbirke čine samo manji dio fundusa, u njihovim se radionicama arheološki predmeti obrađuju uglavnom sporadično. Izuzetak su Gradski muzej Vinkovci i Gradski muzej Drniš u kojima je konzervatorsko-restauratorska obrada arheoloških predmeta primarna djelatnost, kao što je to slučaj u specijaliziranim arheološkim muzejima.

U svim radionicama nedostaje nešto od opreme neophodne za temeljnu djelatnost radionice, a važan je podatak da nijedan od muzeja ne posjeduje prostor za privremenu pohranu predmeta do početka zahvata kako bi se spriječilo ubrzano propadanje nakon vađenja iz arheološkog konteksta.

Način obrade

Prema navodu djelatnika koji rade u radionicama, dio njih je prošao neki oblik dodatnog usavršavanja, no većinom se radi o kraćim studijskim boravcima u Arheološkom muzeju u Zagrebu tijekom kojih su svladali neka od temeljnih znanja potrebnih za obavljanje konzervatorsko-restauratorske djelatnosti. Iako obrada metalnih arheoloških predmeta nije na razini suvremenih zahtjeva u struci, ipak su u većini slučajeva napuštene radikalne i često štetne kemijske metode koje su do prije nekoliko godina bile praksa u nekim muzejskim radionicama. Nažalost, neki ih muzeji još uvijek povremeno koriste (što se jasno vidi iz pregleda izložene građe).

Fotodokumentacija se u većini radionica provodi u digitalnom obliku, no evidentno je da postoji potreba za kvalitetnijim programom za dokumentiranje konzervatorsko-restauratorskih postupaka.

Pored provedenog nadzora u spomenutim ustanovama, Arheološki muzej u Zagrebu ima u sustavu matičnosti također i savjetodavnu ulogu te je u više navrata pružao razne savjete i sugestije brojnim muzejskim ustanovama u svezi obrade te zaštite tijekom čuvanja ili povremenog izlaganja predmeta arheološke baštine. Istovremeno je u okvirima svojih mogućnosti i kapaciteta pružao i praktičnu pomoć muzejima koji nemaju mogućnosti kvalitetno konzervirati i restaurirati arheološku građu.

Damir Doračić, viši restaurator

U prilogu: tablica posjećenih muzeja s osnovnim podacima o zaštiti i obradi arheološke građe